

บทที่ ๔

การปรับแนวคิดเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา

ให้สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาความเป็นมา ความหมายของดิรัจฉานวิชา และแนวคิดเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาในบทที่ผ่านมา นั้น ผลจากการวิจัยพบว่า ดิรัจฉานวิชาตามแนวพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง วิชาที่ขวางกั้นต่อพระนิพพาน เช่น การพยากรณ์ ทำนายทายทัก การดูหมอซึ่งเป็นหลักการทางโหราศาสตร์ เป็นวิชาที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามมิให้เรียนเพราะไม่ใช่ทางที่จะทำให้หลุดพ้นหรือพ้นทุกข์ได้ แต่ในขณะเดียวกันวิชาดังกล่าวนั้นได้ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมไทยปัจจุบัน ที่ปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ในรูปแบบของหมอดู ที่ทำนายทายทักดวงชะตาของคน ในรูปแบบของร่างทรง การทรงเจ้าเข้าผี เป็นต้น

เนื่องจากความเชื่อในเรื่องของโหราศาสตร์ ที่พระพุทธศาสนามองว่าเป็นดิรัจฉานวิชา ที่ไม่สามารถจะทำให้คนพ้นทุกข์ได้ แต่ขณะเดียวกันโหราศาสตร์ การทำนายทายทัก การพยากรณ์ของหมอดูได้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก มีอิทธิพลต่อความเชื่อของมนุษย์ซึ่งอาจจะทำให้ความเชื่อนั้นผิดเพี้ยนไปจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ หากไม่ได้มีการศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้

๔.๑ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ในสังคมไทย

สังคมไทยในปัจจุบัน ได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับภาวะวิกฤติหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางเศรษฐกิจ อันเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งจะโยงไปหาปัญหาอื่นด้วย จากภาวะวิกฤติเหล่านี้ ทำให้คนจำนวนมากเกิดความเครียด นอกจากนี้ ยังมีปัญหาอื่นๆ อันเกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย รวมทั้งปัญหาความยากจน สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาความเครียด ความวิตกกังวล มนุษย์จำเป็นต้องหาทางออกต่าง ๆ เท่าที่สามารถผ่อนคลายความตึงเครียดหรือความเดือดร้อนได้ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวัตถุหรือทางด้านจิตใจ บางคนอาจหาทางออกโดยการประกอบอาชีพการงาน เช่น จ้างปล้น ชิงทรัพย์ เป็นต้น บางคนหันไปพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่พึ่งทางใจบางคนหันเข้าปรึกษาหมอดูหรือโหราจารย์ เพื่อพยากรณ์เหตุการณ์ในอนาคตเพื่อลด ความกระวนกระวายใจ ผ่อนคลายความตึงเครียดทางจิตใจของตน

เมื่อมาองบริบทในสังคมไทยอันมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และบุคคลที่จะมาเป็นผู้นำในด้านจิตวิญญาณก็คือ พระสงฆ์ ผู้ที่ชาวบ้านให้ความนับถือ ในขณะเดียวกัน พระสงฆ์เองก็ต้องทบทวนบทบาทตัวเองที่มีต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ ของชาวบ้าน เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโหราศาสตร์ หรือที่เรียกว่า การทำนายโชคชะตา อย่างไรก็ตาม พระสงฆ์มีกฎระเบียบหรือวินัย โดยห้ามพระสงฆ์เรียนวิชาโหราศาสตร์ พระสงฆ์ในฐานะผู้ทำนายดวงชะตา เริ่มลดบทบาทลงเพราะมีการทบทวนถึงวินัยสงฆ์ ทำให้ประชาชนหันไปพึ่งหมอดูอาชีพรากยิ่งขึ้น เพราะพระพุทธศาสนาเรื่องโชคชะตาและการดูดวงว่าไม่มีอิทธิพลต่อการควบคุมชีวิตของมนุษย์ พระพุทธเจ้าก็ทรงปฏิเสธการนำความเชื่อเรื่องโชคลางและไสยศาสตร์มาเป็นหลักยึดถือในการดำรงชีวิต

อย่างไรก็ตาม บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ก็ยังคงดำเนินต่อไปตราบใดที่พระสงฆ์ยังเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่นเดียวกับการให้คำตอบเรื่องของโหราศาสตร์ เป็นประเด็นทางจริยธรรม คือ การที่พระสงฆ์ตั้งตัวเองเป็นหมอดู ไขว่คว้า และบอกฤกษ์เพื่อรักษาครุฑาของชาวบ้านถูกต้องหรือไม่ อะไรเป็นตัวตัดสินในการให้คำตอบนี้ ดังผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไป

๔.๑.๑ ความเชื่อในโหราศาสตร์ไทย

เป็นที่ทราบกันดีว่า โหราศาสตร์ได้รับอิทธิพลมาจากโหราศาสตร์อินเดียหรือที่เรียกกันว่า โชติยศาสตร์ ซึ่งสาขาหนึ่งในบรรดา ๑๘ ศาสตร์ ที่พระพุทธเจ้าเคยเรียนเมื่อครั้งเป็นพระราชกุมาร แต่อย่างไรก็ตามโหราศาสตร์ไทยก็ยังไม่เหมือนของอินเดียโดยที่เดียว เพราะไทยไม่ได้รับโดยตรงจากอินเดีย แต่ได้รับสืบทอดต่อจากพม่าและมอญ ผู้ที่เรียนวิชานี้ก็คือผู้ที่อยู่ในวังและพระสงฆ์ จากหลักฐานที่พอเป็นตัวอย่างเป็นคือ ศิลาลาจารึก วัดป่ามะม่วงด้านที่สองมีคำกล่าวสรรเสริญพระปัญญาของพระยาสิทธิไทยว่า “เรียนพระวินัย พระอภิธรรม โดยโลกาจารย์มีพรหมณ์แลดาบส” เป็นต้น สมเด็จพระพุทธเจ้าทรงพระราชบัญญัติคัมภีร์ เพทศาสตร์วราคม ธรรมนิยาม มีโชคศาสตร์ (ตำราโหร) เป็นต้น

โหราศาสตร์ไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตน โดยนำความเชื่อในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑) **ภาคคำนวณ** เป็นเรื่องของการคำนวณตัวเลข การนับตัวเลข และกฎเกณฑ์ในเรื่องของการหาตำแหน่งของดวงดาวต่างๆ เช่น กฎเกณฑ์ในการผูกดวง โดยใช้คัมภีร์หรือตำราเป็นหลักในการพยากรณ์ เช่น คัมภีร์สุริยาตร์ เป็นคัมภีร์สำหรับคำนวณหาจุดเถลิงศก, วัน, ยาม, ราศี, เป็นต้น

๒) **ภาคพยากรณ์** เป็นเรื่องของการเชื่อมโยงกฎเกณฑ์ในการตีความและเชื่อมโยงความหมายออกเป็นลักษณะของคำทำนาย อาจแบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ ๑) การพยากรณ์ในด้านอดีต ๒) การพยากรณ์ปัจจุบัน ๓) การพยากรณ์ในด้านอนาคต

๓) **ภาคพิธี** เป็นการนำหลักของไสยศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย หรือเรียกว่า พิธีสะเดาะเคราะห์โดยนำพิธีกรรมทั้งของพราหมณ์กับพุทธศาสนามาประสมกันเพื่อให้เกิดศรัทธากับผู้มารับบริการ อนึ่งสำหรับพระสงฆ์นั้นใช้ดูฤกษ์ไม่ดี เพื่อนำไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาด้วย

๔.๑.๒ ความสัมพันธ์ของโหราศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ

๑) โหราศาสตร์กับพุทธศาสนา เป็นที่กล่าวขานกันมากกว่า หลักของโหราศาสตร์ไม่สามารถจะเข้ากับหลักพุทธศาสนาได้ เพราะหลักของพุทธศาสนานั้นสอนว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ใครทำกรรมอะไรไว้อย่อมได้รับผลกรรมนั้น แต่อย่างไรก็ตามนักโหราจารย์ก็ปรับปรุงวิธีการในการทำนายเพื่อให้เข้ากับหลักของศาสนา ซึ่งพลตรีประยูร พลอารีย์ ได้กล่าวเรื่องนี้ไว้ว่า “วิชาโหราศาสตร์ไม่ใช่ศาสตร์ที่หลาย ๆ ท่านเข้าใจ แต่เป็นศาสตร์แห่งปัญญา ที่เกี่ยวกับปรัชญาอันสูงยิ่ง เครื่องมือสำคัญของวิชาโหราศาสตร์คือวิชาตรรกศาสตร์ (Logic) โดยเฉพาะคือการอุปมาอุปมัย (Analogy) เมื่อศึกษาสูงขึ้นจะพบว่ามีความคล้ายคลึงเป็นศาสนา ศาสนาหนึ่ง และที่น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือ เข้ากันกับพระพุทธรูปศาสนาได้เป็นอย่างดี”^๑

ดังนั้น นักโหราศาสตร์ไทยโดยส่วนใหญ่ จะอ้างอิงถึงหลักธรรมในพุทธศาสนาเป็นตัวหลักสำคัญในการพยากรณ์^๒ เช่น จำรัส ศิริ ได้กล่าวถึงหลักกรรมในพุทธศาสนากับหลักพรหมลิขิตไว้ว่า “อันที่จริงหลักพรหมลิขิตหรืออิทธิพลดวงดาว ก็คือกรรมลิขิตนั่นเอง ดวงดาวเป็นสถิติส่องทางให้รู้วาระกรรมได้ก่อนก็มาจากสถิติการโคจรของดวงดาวนั่นเอง ระหว่างสถิติกับกรรมลิขิต จึงเป็นเรื่องที่ผมเชื่อตามเหตุผลดังที่ได้เรียนมาแล้ว”

ข) โหราศาสตร์กับปรัชญา หลักปรัชญาของโหราศาสตร์ก็คือหลักว่าด้วยธรรมชาติ โดยนำดาวพระเคราะห์ต่าง ๆ มาวิเคราะห์อุปมาอุปมัยเครื่องมือที่สำคัญก็คือตรรกศาสตร์มีการวิเคราะห์ตามเหตุผลที่เป็นจริง นักปรัชญาที่มีชื่อเสียงหลายท่านได้เรียนวิชาโหราศาสตร์ และได้ประยุกต์หลักทางโหราศาสตร์ให้เข้ากับหลักปรัชญาของตน เช่น ไพบรอกอร์ส

^๑ ประยูร พลอารีย์. **อารัมภบทโหราศาสตร์ บทเรียนวิชาโหราศาสตร์ ตอนที่ ๑**. กรุงเทพมหานคร : โรงเรียนโหราศาสตร์กรุงเทพ, ม.ป.ป. หน้า ๑๑.

^๒ จำรัส ศิริ, **โหราศาสตร์ไทย อ่านชะตาด้วยตนเอง**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เกษมบรรณกิจ, ๒๕๐๘, หน้า ๑๐-๑๒.

(Pythagoras) หลังจากที่พักนอนอยู่ยิบัติได้ระยะหนึ่งแล้วเดินทางมายังบาบิลอนเป็นเวลาถึง ๘ ปี และได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องดวงดาว ดังนั้นเขาจึงได้ประกาศปรัชญาแนวใหม่ว่า “อันเอกภพนั้นมีภาวะที่กลมกลืนกันดูจความไพเราะของดนตรี” และได้ดัดแปลงหลักความคิดโหราศาสตร์บาบิลอนที่มองเห็นคนเป็น “สิ่งมีอยู่ที่ถูกลิขิตด้วยโชคชะตา” (A fated being) ว่า “อันคนนั้นที่แท้จริงก็คือ “ปัจเจกชนที่เสรี” (A free individual) หรือแม้กระทั่งเพลโต (Plato) ยังกล่าวถึงวิชาโหราศาสตร์ไว้ว่า “คุณค่าของโหราศาสตร์ก็อยู่ตรงที่ทำให้เราสามารถสร้างความกลมกลืนกับลีลาจังหวะของเอกภพและช่วยให้เอกภพสร้างความสมดุลแก่ตัวมันเอง” ดังนั้นความสัมพันธ์กันระหว่างโหราศาสตร์กับปรัชญาจึงมีหลักที่คล้ายคลึงกันมากตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนจุดสุดท้ายของชีวิต แต่โหราศาสตร์มีข้อแตกต่างก็คือได้นำภาคพิธีกรรมความเชื่อมาใช้กับศาสตร์และยังสามารถนำมาวิเคราะห์เป็นรูปธรรมได้ด้วย

ค) โหราศาสตร์กับจิตวิทยา วิชาจิตวิทยา เป็นสาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์ ที่ศึกษาของพฤติกรรมของคน โดยวิเคราะห์การแสดงออกจากการกระทำเหล่านั้น เพื่อนำมาแก้ไขและปรับปรุงต่อไป ดังนั้นนักโหราจารย์ที่ดีจะต้องนำโครงสร้างของจิตวิทยามาใช้ในการพยากรณ์คนที่มารับบริการ เพราะถ้านักโหราจารย์ทราบโครงสร้างจิตวิทยาได้ดีแล้วจะสามารถพยากรณ์ดวงของบุคคลนั้นได้ดีด้วย

ง) โหราศาสตร์กับดาราศาสตร์ โหราศาสตร์กับดาราศาสตร์ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การจะเป็นนักโหราศาสตร์ที่ดีนั้นจะต้องสร้างโครงสร้างของดาราศาสตร์ด้วยเหมือนกัน เพราะนักโหราจารย์จะต้องตรวจดูดวงดาวต่าง ๆ ที่โคจรรอบโลกมาเป็นเครื่องตัดสินในการทำนายพยากรณ์ดวงชะตาของคนนั้น สมัยแรกเริ่มนั้นวิชาดาราศาสตร์ยังไม่แยกออกจากโหราศาสตร์จึงทำให้นักโหราจารย์มีความรู้ในเรื่องดาราศาสตร์ด้วย แต่ปัจจุบันดาราศาสตร์แยกออกจากโหราศาสตร์อันเป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

จ) โหราศาสตร์กับไสยศาสตร์ หลักของไสยศาสตร์สามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับหลักของโหราศาสตร์ได้ โดยจะเป็นในรูปของพิธีกรรมต่าง ๆ เช่นการดูดวง ซึ่งเป็พิธีกรรมของพราหมณ์ แต่เนื่องจากพระพุทธศาสนากับศาสนาพราหมณ์มีความเกี่ยวเนื่องกัน และสังคมไทยได้รับพระพุทธศาสนาพร้อมกับพิธีกรรมบางอย่างในศาสนาพราหมณ์ด้วย ดังนั้นโหราศาสตร์ไทยจึงมีพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องพร้อมทั้งมีความเชื่อบางประการในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยวิทยาศาสตร์

^๓ สุนทร ทศนจันทร, โหราศาสตร์ของโลกวันนี้, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๙. หน้า ๑๔๕.

ข) โหราศาสตร์กับศาสตร์ต่าง ๆ เช่น โหราศาสตร์การเมือง โหราศาสตร์กับเศรษฐกิจ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเมือง ปัญหาทางเศรษฐกิจ ได้มีนักโหราจารย์จำนวนไม่น้อยได้พยายามอ่านดวงชะตาของดวงเมืองว่าจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นหรือไม่ หรือทำการวิเคราะห์ว่านายกคนต่อไปคือใคร เศรษฐกิจปีนี้จะดีหรือไม่ ดังนั้นเป็นต้น จึงทำให้นักโหราจารย์จะต้องมีความรู้ในเรื่องเหล่านี้ด้วยเพื่อจะได้พยากรณ์ได้ถูกต้องตามหลักของศาสตร์นั้น ๆ

๔.๑.๓ แนวคิดเรื่องฤกษ์งามยามดีตามแนวพุทธศาสตร์

แก่นแท้แห่งพระพุทธศาสนานั้น เน้นการประพฤติตนให้ได้ประโยชน์ด้วยความเพียร หรือที่เรียกว่า “วิริยวาท” ถือเอาประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำเป็นใหญ่ แม้จะไม่ได้ปฏิเสธปัจจัยอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นดวงดาว แต่ทว่าดวงดาวนั้นไม่ได้มีอิทธิพลมาหักล้างอำนาจแห่งกรรมได้ ดังจะเห็นได้จากความ ในนักขัตตชาดก ซึ่งมีเรื่องเล่าว่า มีชาวบ้านนอกมาขอลูกสาวชาวกรุงให้ลูกชายของตน ครั้นถึงวันกำหนดเข้ามารับตัว เผอิญตรงกับวันฤกษ์ไม่ดี ชาวบ้านนอกจึงรอไปวันหนึ่ง ชาวกรุงได้บอกเลิกข้อตกลงนั้นเสีย และยกลูกสาวให้แก่รายอื่นไป มีผู้พูดกันถึงเรื่องนี้ จนกระทั่งถึงหมู่ภิกษุสงฆ์ พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสว่า “ประโยชน์ได้ล่วงคนโง่เขลาผู้มัวคอยฤกษ์อยู่ ประโยชน์เป็นฤกษ์ของมันเอง ดวงดาวจะทำอะไรได้”^๔

นอกจากนี้ ในสุปัพนพหสูตร ยังมีพระพุทธพจน์ยืนยันว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สัตว์เหล่าใดประพฤติสุจริตทางกาย วาจา ใจ ในเวลาเช้า ในเวลากลางวัน ในเวลาเย็น วันนั้น ย่อมเป็นวันที่ดีของสัตว์เหล่านั้น”

“บุคคลประพฤติชอบในเวลาใด, เวลานั้นชื่อว่าเป็นฤกษ์ดี (สุนกฺขตุตฺตํ) มงคลดี (สุมงฺคัลลํ) สว่างดี (สุปภาตํ) รุ่งดี (สุหฏฐิตํ) ขณะดี (สุขณฺณ) ยามดี (สุมฺหุตฺโต) และเป็นการบูชาดีแล้ว (สุยิฏฐํ) ในเพื่อพรหมจารีทั้งหลาย (เป็นผู้ประพฤติดีร่วมกัน) กายกรรม วชิกรรม มโนกรรม และความปรารถนาดีของผู้นั้นเป็นสิ่งดีงามถูกต้อง เมื่อบุคคลทำกรรมอันดีงาม ถูกต้องแล้ว ย่อมได้รับผลดีงาม บุคคลเหล่านั้นได้รับประโยชน์แล้ว ขอจงมีความสุข ไร้โรค อกงามในพระพุทธศาสนา มีความสุขพร้อมด้วยญาติทั้งปวง”^๕

ในอบายมุข ๖ ได้ระบุชัดเจนว่าคนผัดวันประกันพรุ่งย่อมทำให้สูญเสียผลประโยชน์ เพราะความเกียจคร้าน คนเกียจคร้านมักจะสูญเสียผลประโยชน์หรือผลประโยชน์ที่พึงจะได้ก็ผ่านพ้นเลยไป ด้วยสาเหตุข้ออ้าง ๖ ประการคือ หนาวหนัก ร้อนหนัก เข้านัก สายนัก หิวนัก และ

^๔ พ.ช. (ไทย) ๒๗/๔๙/๒๐

^๕ อ.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๒๔๕/๕๙๕

กระหายนัก คนที่ชอบอ้างแล้วไม่ทำงาน ไม่ทำสิ่งที่ควรทำ ย่อมไม่ได้รับความมั่งคั่งทางทรัพย์สิน และผลประโยชน์ทั้งหลายก็ล่วงเลยผ่านบุคคลนั้นไปเสีย^๖

จากแนวคิดข้างต้น สามารถสรุปความได้ว่า บุคคลผู้ที่มีความเชื่อเรื่องดวงชะตา เรื่องฤกษ์งามยามดี จะทำอะไรก็จะรอคอยแต่ฤกษ์ ทำให้สูญเสียประโยชน์ไปมากต่อมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ผู้นำทางครอบครัว ผู้นำชุมชน แม้กระทั่งผู้นำในระดับประเทศ ถ้ามัวคอยแต่ฤกษ์ ย่อมเสียประโยชน์อย่างแน่นอน ดังแนวคิดตามพระพุทธพจน์ข้างต้น ย่อมหมายความว่า พระพุทธศาสนาถือหลักว่า ฤกษ์งามยามดีอยู่ที่การกระทำของตนเอง ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงอำนาจของดวงดาวแต่ประการใด ความพร้อมที่สุดเมื่อโอกาสมาถึงนั้นคือฤกษ์งามยามดีที่ดีที่สุด

๔.๑.๔ โหราศาสตร์เป็นเดรัจฉานวิชา

ตามหลักพระพุทธศาสนา “วิชาโหราศาสตร์” จัดเป็นเดรัจฉานวิชา เพราะเป็นวิชาที่ไม่ได้ทำให้คนเกิดปัญญา มีแต่คอยจะทำให้ผู้ที่เชื่อตามหมกมุ่นมกมายในศาสตร์ลึกลับและไม่ได้เป็นเพื่อความดับทุกข์ (พระนิพพาน)

คำว่า เดรัจฉาน ตรงกับภาษาบาลีว่า “ติรัจฉานวิชา” และตรงกับภาษาอังกฤษว่า “IOWARTS” หมายถึง วิชาที่ไปขวาง หมายความว่า เป็นวิชาที่ขวางหรือขัดกับความเป็นพระ หรือเป็นวิชาที่ไม่เข้ากับความเป็นสมณะ หาไม่ เป็นวิชาของสัตว์ดิรัจฉานไม่^๗

ดังนั้น “เดรัจฉานวิชา” จึงเป็นวิชาที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อพระสงฆ์ผู้ประสงค์ต่อพระนิพพาน แต่จะเป็นประโยชน์ต่อพระสงฆ์ที่เป็นนักพัฒนา เพราะสามารถนำมาประยุกต์สอนประชาชนให้เข้าใจถึงแก่นแท้ของศาสนาได้ อันเป็นอุบายหรือสิ่งล่อลวงให้ผู้ที่หลงในวิชานี้ได้เข้าใจหลักธรรม

พระพุทธเจ้าได้ตรัสเรื่องเดรัจฉานวิชา ไว้ในพรหมชาลสูตร ดังนี้

“พระพุทธเจ้าไม่ทรงเล็งชีด้วยเดรัจฉานวิชา ดิรัจฉานวิชาในที่นี้ คือ ทายอวัยยะ ทายนิमित ทายอุปบาท (คือสิ่งที่ตกจากเบ้องบน เช่น อสนีบาต เป็นต้น) ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดผ้า ทำพิธีบูชาไฟ.....เป็นหมอเสกกันลูกศร เป็นหมอทายเสียงสัตว์”

^๖ P.A. Payutto. Buddhism : A Layman' Guide to Life. Bangkok, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, ๑๙๙๖, หน้า ๖.

^๗ ม. กวีวงศ์. พุทธแบบไหน อย่างไรเป็นพุทธ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญา, ๒๕๓๗, หน้า ๙๖.

“พระพุทธเจ้าไม่ทรงเล็งชีพด้วยไตร่จณานวิชา ไตร่จณานวิชาในที่นี้ (เกี่ยวกับทายลักษณะต่าง ๆ) คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะไม้พอง.....ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมฤค”

“พระพุทธเจ้าไม่ทรงเล็งชีพด้วยไตร่จณานวิชา ไตร่จณานวิชาในที่นี้คือ ดูฤกษ์ยามตราทัพว่าพระราชากักยกทัพออก พระราชาจักไม่ยกทัพออก....พระราชาคณะนี้จักชนะ พระราชาคณะนี้จักแพ้”

“พระพุทธเจ้าไม่ทรงเล็งชีพด้วยไตร่จณานวิชา ไตร่จณานวิชาในที่นี้คือ พยากรณ์ว่า จักมีจันทรคราสจักมีสุริยคราส จักมีนักษัตรคราส....ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตรจักรจะจาง ทั้งการพยากรณ์ผลของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเหล่านี้”

“พระพุทธเจ้าไม่ทรงเล็งชีพด้วยไตร่จณานวิชา ไตร่จณานวิชาในที่นี้คือ จักมีฝนดี จักมีฝนแล้ง จักมีอาหารได้ง่าย จักมีอาหารหาได้ยาก... จักมีความสำราญหาโรคมิได้ หรือนับคะแนนคำนวณนับประมวล แต่งกาพย์ โลกาศาสตร์”

“พระพุทธเจ้าไม่ทรงเล็งชีพด้วยไตร่จณานวิชา ไตร่จณานวิชาในที่นี้คือ ให้ฤกษ์อาวหมงคล ให้ฤกษ์วิาวหมงคล...เป็นหมอทรงเจ้า บวงทรวงพระอาทิตย์ บวงทรวงท้าวมหาพรหม ร่ายมนต์มนไฟ ทำพิธีเชษฐาญ”

“พระพุทธเจ้าไม่ทรงเล็งชีพด้วยไตร่จณานวิชา ไตร่จณานวิชาในที่นี้คือ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก้บนร่ายมนต์ขับผี...ปฐยาทาสมาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชะแผล”^๘

จากคำสอนข้างต้น เป็นเครื่องแสดงให้เห็นแล้วว่า พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธให้พระสงฆ์เรียนวิชาโหราศาสตร์เพื่อทำนายทายทักดวงชะตา หรือให้ฤกษ์ในงานพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อหวังในลาภสักการะ สิ่งนี้อาจเป็นเหตุทำให้พระสงฆ์หลงในลาภสักการะแล้วทำให้ละเลยกิจของสงฆ์ อันเป็นหน้าที่ที่พระสงฆ์ควรปฏิบัติ

นอกจากนั้น พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เป็นหมอดูหรือโหราจารย์ ยังถือได้ว่าประพฤติดังละเมิดพระธรรมวินัยที่ได้ทรงบัญญัติไว้ในพระวินัยปิฎก ดังนี้

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเรียนไตร่จณานวิชา รูปใดเรียน ต้องอาบัติทุกกฏ”

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงสอนไตร่จณานวิชา รูปใดสอน ต้องอาบัติทุกกฏ”^๙

ความจากพระวินัยปิฎกดังกล่าว สะท้อนให้ประชาชนที่นิยมไปดูดวงกับพระสงฆ์ สำเนียงกว่า นั่นคือการทำบาปอย่างหนึ่ง ที่สนับสนุนให้พระสงฆ์กระทำผิดพระวินัย แม้พระสงฆ์

^๘ ที.ส. (ไทย) ๙/๘๙/๑๑๔.

^๙ วิ.นย. (ไทย) ๗/๔๕/๖๖.

เองถ้ายินยอมประทุติตนเป็นโหราจารย์หรือหมอดู นั่นก็เท่ากับว่าละเมิดพระวินัยบัญญัติโดยเจตนาที่ชัดเจนเช่นเดียวกัน

๔.๑.๕ พระสงฆ์กับบทบาทหมอดู

จากสองประเด็นข้างต้นที่ระบุชัดเจนว่า พระพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้ยึดติดเรื่องฤกษ์งามยามดี และถือว่าโหราศาสตร์เป็นเดรัจฉานวิชาที่ขัดต่อวิถีแห่งการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ดังนั้น พระสงฆ์หรือนักบวชในพระพุทธศาสนา จึงจำเป็นต้องยึดหลักปฏิบัติตนตามแนวทางนี้ การทำหน้าที่เป็นหมอดูหรือโหราจารย์ของพระสงฆ์จึงถือเป็นพฤติกรรมที่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง แต่กระนั้นก็ตาม ประชาชนเป็นจำนวนมากยังให้ความศรัทธาต่อพระสงฆ์ในฐานะหมอดูหรือโหราจารย์มากกว่าความเป็นพุทธสาวกผู้ประกาศคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยไม่ได้เข้าถึงแก่นแห่งสังฆธรรมในพระพุทธศาสนาเลยแม้แต่น้อย พระสงฆ์บางรูปเองก็ยังให้บริการเสมือนหนึ่งเป็นกัณฑ์วัตรเสียด้วยซ้ำ พฤติการณ์ดังกล่าวจึงถือเป็นความขัดแย้งทางจริยธรรม (Moral Dilemma) ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่พุทธสาวกผู้สืบทอดพระพุทธศาสนากับหน้าที่ผู้สนองศรัทธาของชาวบ้านอันเป็นความเชื่อถือระดับปัจเจกบุคคล ในความขัดแย้งดังกล่าวนี้ มีประเด็นที่พึงพิจารณาอย่างน้อย ๒ ประเด็น ได้แก่

๔.๑.๖ ความถูกต้องตามพระธรรมวินัย

พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาและดำรงรักษาพระธรรมวินัย ควรจะยึดหลักพุทธโอวาทที่พระพุทธเจ้าได้ประทานไว้ในมหาปริณิพพานสูตรว่า “ธรรมวินัยที่แสดงบัญญัติแล้ว จักเป็นครูแทนพระองค์สืบต่อไป”^{๑๐} ซึ่งพุทธโอวาทดังกล่าวนี้ ประหนึ่งจะเตือนสติพระสาวกให้ยึดมั่นตามครรลองแห่งพระธรรมวินัย แม้ว่าพระองค์จะปรินิพพานไปแล้วก็ตาม สิ่งใดอันเป็นสิ่งนอกธรรมนอกวินัย นำไปสู่ความมกมายขัดขวางต่อวิถีแห่งปัญญา ก็ไม่ควรที่จะน้อมนำเข้ามาสู่วิถีแห่งสงฆ์

นอกจากนี้ สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงเน้นอีกประการหนึ่งคือ การพึ่งตนเองและพึ่งธรรมะ การปฏิบัติตนเป็นคนดี ดังพระบาลีจากพระไตรปิฎกที่พึงพิจารณา ดังนี้

“ดูก่อนอานนท์ ผู้หนึ่งผู้ใด บัดนี้ก็ดี เวลาเราล่วงแล้วก็ดี เป็นผู้มิตนเป็นเกาะ เป็นที่พึ่ง ไม่ใช่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง ภิกษุเหล่าใดใคร่ศึกษา เหล่านั้นจักเป็นผู้เลิศ”^{๑๑}

“ดูก่อนพราหมณ์ เราไม่ใช่ไม่มีที่พึ่ง เรามีที่พึ่งคือธรรม”^{๑๒}

^{๑๐} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๖.

^{๑๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๙๐/๖๐.

^{๑๒} ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๘๐/๘๓.

จากพระบาลีดังกล่าว เมื่อพระสงฆ์ได้รับการไหว้วานจากชาวบ้านให้ดูดวง จึงควรถือโอกาสให้ธรรมะตามพระบาลีข้างต้น นั่นคือ สอนให้ชาวบ้านหันไปพึ่งความเพียรของตัวเอง และพึ่งธรรมะคือความดีของตัวเองเป็นเครื่องนำทางชีวิต แม้พระพุทธเจ้าก็ทรงมีธรรมะเป็นที่พึ่ง และไม่ได้สอนให้มนุษย์พึ่งสิ่งใดเลยนอกจากตนเองและธรรมอันมีในตน ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งที่สามารถทำได้ง่ายและก่อให้เกิดความเจริญศรัทธาที่แท้จริงแก่พุทธศาสนิกชน เพราะการดูดวงหรือทำนายทายทักนั้น หากเกิดไม่เป็นไปตามที่ทำนายทายทักก็ยิ่งจักทำให้เสื่อมเสียศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนไปมากกว่าเดิม การยึดครองแห่งพระธรรมวินัยจึงถือเป็นแนวทางที่ถูกต้องที่สุด

๔.๑.๗ การสนองศรัทธาเพื่อแก้ปัญหาสุขภาพจิต

ถ้ามองบทบาทการเป็นหมอดูของพระสงฆ์ในฐานะผู้ให้การเยียวยาปัญหาสุขภาพจิตของชาวบ้าน อาจจะทำให้รู้สึกว่าการเป็นหมอดูของพระสงฆ์ไม่ได้ทำผิดร้ายแรงเกินไป เพราะบางครั้งระดับสติปัญญาของชาวบ้านที่จะเข้าใจการแก้ไขปัญหามาตามวิถีพุทธจริงๆ สำหรับบางคนนั้น ก็อาจจะเป็นไปได้ยาก ซ้ำยังเข้าใจว่าการทำหน้าที่หมอดูเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของพระสงฆ์ ถ้าไม่ทำถือเป็นการขัดต่อศรัทธาประชาชน ซึ่งพระสงฆ์เองอาจจะสนองศรัทธาโดยถือโอกาสสอดแทรกธรรมะให้ผู้รับบริการด้วย อาทิ หลักอิทธิบาท, อริยสัจ หรือ ญาณธัมมสังวัตตนิกธรรม เป็นต้น ซึ่งถือว่าไม่ได้ห่างไกลจากแนวทางของพระพุทธศาสนามากนัก

ต่อประเด็นดังกล่าวนี้ อาจกล่าวได้ว่า พระสงฆ์อาจจะต้องรักษาศรัทธาที่ชาวบ้านมีต่อพระสงฆ์ด้วยการดูดวงเพื่อส่งเสริมกำลังใจหรือสุขภาพจิต แต่อาจจะยินยอมที่จะต้องโทษอาบัติเล็กน้อย (ทุกกฎ) เพื่อรักษาศรัทธาของชาวบ้านไว้ อีกประการหนึ่งนั้น พระสงฆ์ในฐานะต้องอาศัยผู้อื่นเลี้ยงชีพ (ปรตตฺตูปชีวี) จำเป็นจะต้องประพฤติดตนให้เป็นผู้เลี้ยงง่าย (สุภรตา) เมื่อชาวบ้านมีความต้องการสิ่งใด พระสงฆ์จึงควรสนองศรัทธาตามนั้น แม้วิธีคิดเช่นนี้อาจจะสวนทางต่อพระธรรมวินัย แต่ก็อาจจะเป็นวิธีประยุกต์อีกทางหนึ่งที่จะสามารถช่วยประชาชนในเชิงสุขภาพจิตและชี้นำสู่หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติว่าจะประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมแก่ฐานานุรูปอย่างไร

สรุปจากที่กล่าวมาในเบื้องต้นนั้น จะเห็นได้ว่า ดิรัจฉานวิชา หรือโหราศาสตร์ได้เข้ามา มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนไทย ในทุกมิติตั้งแต่เกิดจนตาย องค์ประกอบแวดล้อมของชีวิตก็ยังคง เกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์ อาทิ การเมือง เศรษฐกิจ หรือแม้แต่ประเพณีท้องถิ่นในวิถีชีวิตชาวบ้านก็ ตาม ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะโหราศาสตร์ถูกประชาสัมพันธ์หรือโฆษณาตามสื่อมวลชนแทบจะทุก แขนง มีบทบาทต่อดารานักแสดงหรือนักการเมืองระดับประเทศ ซึ่งเป็นบุคคลสาธารณะที่มี ชื่อเสียง ก่อให้เกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบและขยายวงกว้างออกไปอย่างมาก อีกมิติหนึ่งที่พบก็ คือ การทำหน้าที่หมอดูหรือโหราจารย์ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ขัดแย้ง ระหว่างการสนองศรัทธาชาวบ้านกับการประพฤติตามพระธรรมวินัย นอกจากนี้ โหราศาสตร์ยังเป็น ศาสตร์ที่พระพุทธรูปศาสนาถือว่าเป็นดิรัจฉานวิชาคือขัดต่อวิถีแห่งการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ไม่ส่งเสริมอุปมาทธรรมและวิริยธรรม

โดยทั่วไปประชาชนมักจะมารับบริการดูดวงด้วยเป้าหมาย ๒ ประการ คือ พยากรณ์ อนาคต และหาแนวทางแก้ปัญหาที่ตนประสบ (บางสำนักใช้คำว่า “แก้กรรม”) จากเนื้อหาดังกล่าว ข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า นอกจากพระพุทธรูปศาสนาจะสอนไม่ให้ยึดติดเรื่องโชคลาง หรือฤกษ์ งามยามดีแล้ว ยังเน้นด้วยว่า ฤกษ์ที่ดีที่สุดคือความพร้อมขององค์ประกอบต่างๆ และประโยชน์อัน พึงมีพึงได้ที่ปรากฏอยู่ตรงหน้านั้นเอง ดวงหรือดาราลิขิตไม่สามารถที่จะกำหนดทวนกรรมลิขิตได้ นอกจากนี้ โหราศาสตร์ยังจัดเป็นดิรัจฉานวิชาที่ขัดขวางต่อวิถีแห่งการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา และอาจจะกลายเป็นสิ่งที่ทำให้ประโยชน์อันพึงมีพึงได้สูญหายไปจากการรอคอยฤกษ์ยามก็เป็นได้ โหราศาสตร์ในมุมมองที่สร้างสรรค์จึงจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในฐานะเครื่องส่งเสริมกำลังใจ ในการต่อสู้ปัญหาและอุปสรรคนานาในการดำเนินชีวิต ขณะเดียวกันก็เป็นเครื่องมือชี้แนะให้มนุษย์ ดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท และน้อมนำตนเข้าสู่วิถีแห่งการดำเนินชีวิตด้วยความเชื่อมั่นใน ความยุติธรรมของกฎแห่งกรรมที่มีอิทธิพลเหนือดวงชะตาใดๆ ฝึกฝนอบรมตนตามแนวทางแห่ง ไตรสิกขาให้มีความมั่นคงทั้งทางกาย จิต และปัญญา รู้เท่าทันปัญหาและแก้ไขอย่างถูกต้อง เหมาะสมตามหลักอริยสัจ ซึ่งเหล่านี้นั้นล้วนแล้วแต่เป็นวิธีสร้างชีวิตที่ถูกต้องดีงาม และส่งเสริมสง่า ราชีชีวิตที่งดงามที่สุดตามครรลองแห่งพุทธศาสตร์

๔.๒ การสร้างความเห็นที่ถูกต้องตามแนวพระพุทธศาสนา

จากที่ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ดิรัจฉานวิชา จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิต ซึ่งดิรัจฉานวิชาได้เข้ามามีบทบาท และอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมมาเป็นตัวกำหนดบทบาทต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของความเชื่อส่วนบุคคล หากเชื่อโดยขาดเหตุและผลประกอบ ความเชื่อนั้นก็จะกลายเป็นความเห็นที่ผิดเพี้ยนไปและนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ผิดทำนองคลองธรรม ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักเพื่อสร้างความเห็นให้ถูกต้อง และสามารถประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ได้ถูกต้อง ดังผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไป

๔.๒.๑ หลักมรรค ๘

อริยสัจข้อที่ ๔ คือ หนทางที่จะนำไปสู่ความดับทุกข์ (ทุกข์-นิโรธคามินีปฏิปทา-อริยสัจ) หนทางสายนี้เรียกว่า "ทางสายกลาง (มชฺฌิมา ปฏิปทา) เพราะงดเว้นจากข้อปฏิบัติที่เอียงสุด ๒ ประการ

ข้อปฏิบัติเอียงสุดอย่างแรก ได้แก่ การแสวงหาความสุขด้วยกามสุข อันเป็นของต่ำ ทรมาน เป็นของธรรมดา ไม่เป็นประโยชน์ และเป็นทางปฏิบัติของสามัญชน

ข้อปฏิบัติเอียงสุดอีกอย่างหนึ่ง คือการแสวงหาความสุขด้วยการทรมานตนเองให้เดือดร้อน ด้วยการบำเพ็ญทุกกรกิริยาในรูปแบบต่างๆ อันเป็นการทรมานร่างกาย เป็นสิ่งไม่มีค่า และเป็นสิ่งไม่มีประโยชน์ ในเบื้องต้น

พระ พุทธองค์ได้ทรงทดลองปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เอียงสุดทั้งสองประการนี้มาแล้ว ทรงพบว่า เป็นสิ่งที่ไร้ประโยชน์ จึงได้ทรงค้นพบทางสายกลางนี้ด้วยประสบการณ์ของพระองค์เอง ซึ่งเป็นทางที่ให้ทัศนะและปัญญาอันนำไปสู่ความสงบ ญาณ การตรัสรู้ และนิรวาณะ (พระนิพพาน) ทางสายกลางนี้โดยทั่วไปหมายถึง ทางมีองค์แปดประการอันประเสริฐ (อริยอฏฐังคิกมคฺค) เพราะประกอบด้วยองค์ หรือส่วนประกอบ ๘ ประการคือ^{๑๓}

๑. เห็นชอบ (สัมมาทิฐิ) (ปัญญา) ได้แก่ ความรู้อริยสัจ ๔ หรือ เห็นไตรลักษณ์ หรือ รู้อกุศลและอกุศลมูลกับกุศลและอกุศลมูล หรือเห็นปฏิจลสมุปบาท โดยการเข้าใจชอบหรือเห็นชอบนั้นมีอยู่ ๒ ประเภท คือ ๑.ความเข้าใจคือความรู้ ความเป็นพหูสูตร ความมีสติปัญญา สามารถรอบรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งตามข้อมูลที่ได้มา ความเข้าใจประเภทนี้เรียกว่า "ตามรู้" (อนุโพธ) เป็น

^{๑๓} พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๖, หน้า ๓๔๕-๓๔๗.

ความเข้าใจที่ยังไม่ลึกซึ้ง ๒. ส่วนความเข้าใจที่ลึกซึ้งซึ่งเรียกว่า"การรู้แจ้งแทงตลอด" (ปฏิเวธ) หมายถึงมองเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตามสภาวะที่แท้จริง โดยไม่คำนึงถึงชื่อ และป้ายชื่อยี่ห้อของสิ่งนั้น การรู้แจ้งแทงตลอดนี้จะมีขึ้นได้ เมื่อจิตปราศจากอาสวะทั้งหลาย และได้รับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ด้วยการปฏิบัติสมาธิเท่านั้น

๒. คำริชอบ (สัมมาสังกัปปะ) (ปัญญา) ได้แก่ ความตรึกที่เป็นกุศล ความนึกคิดที่ดีงาม (กุศลวิตก ๓ ประกอบด้วย ๑.ความตรึกปลอดจากกาม ความนึกคิดในทางเสียสละ ไม่ติดในการปรบปรือสนองความอยากของตน ๒. ความตรึกปลอดจากพยาบาท ความนึกคิดที่ประกอบด้วยเมตตา ไม่ขัดเคือง หรือ เฟื่องมอในแง่ร้าย ๓.ความตรึกปลอดจากการเบียดเบียนด้วยกรรณาไม่คิดร้าย หรือมุ่งทำลาย)

๓. เจริจาชอบ (สัมมาวาจา) (ศีล) ได้แก่ วจีสุจริต ๔ ประกอบด้วย ๑.ไม่พูดเท็จ ๒.ไม่พูดส่อเสียด ๓.ไม่พูดหยาบ ๔.ไม่พูดเพ้อเจ้อ

๔. กระทำชอบ (สัมมากัมมันตะ) (ศีล) ได้แก่ กายสุจริต ๓ ประกอบด้วย ๑.ไม่ฆ่าสัตว์ ๒.ไม่ลักทรัพย์ ๓.ไม่ประพฤติดินกาม

๕. เลี้ยงชีพชอบ (สัมมาอาชีวะ) (ศีล) ได้แก่ เว้นมิจฉอาชีพ ประกอบสัมมาชีพ

๖. พยายามชอบ (สัมมาวายามะ) (สมาธิ) ได้แก่ สัมมัปปธาน ๔ ประกอบด้วย ๑. เพียรระวัง หรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น ๒.เพียรละ หรือเพียรกำจัด คือเพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ๓.เพียรเจริญ หรือเพียรก่อให้เกิด คือเพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมีขึ้น ๔. เพียรรักษา คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่น และให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูลย์

๗. ระลึกชอบ (สัมมาสติ) (สมาธิ) ได้แก่ สติปัฏฐาน ๔ ประกอบด้วย ๑. การตั้งสติกำหนดพิจารณากาย ๒. การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนา ๓. การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต ๔. การตั้งสติพิจารณาธรรม

๘. ตั้งจิตมั่นชอบ (สัมมาสมาธิ) (สมาธิ) ได้แก่ ฌาน ๔ ประกอบด้วย ๑.ปฐมฌาน ๒.ทุติยฌาน ๓.ตติยฌาน ๔.จตุตถฌาน

ในทางปฏิบัตินั้น คำสอนทั้งหมดของพระพุทธองค์ที่ทรงอุทิศ พระองค์สั่งสอนในระยะเวลา ๔๕ ปีนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับทางสายกลางนี้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง พระองค์ทรงอธิบายทางสายนี้ โดยวิธีการ และใช้คำพูดที่แตกต่างกันไปตามความแตกต่างของบุคคลโดยให้สอดคล้องกับระดับ การพัฒนา และศักยภาพในการเข้าใจ และตามได้ทันของบุคคลเหล่านั้น แต่สาระสำคัญ

ของพระสูตรหลายพันสูตรที่กระจายอยู่ในคัมภีร์ต่างๆ ของพุทธศาสนา ล้วนแต่มีเรื่องเกี่ยวกับมรรคซึ่งประกอบด้วยองค์แปดอันประเสริฐนี้ทั้งนั้น

จะต้องไม่เข้าใจว่า องค์ หรือส่วนประกอบ ๘ ประการของทางสายกลางนี้ ต้องนำไปปฏิบัติทีละข้อ โดยเรียงตามลำดับหมายเลขดังรายการที่ให้ไว้ข้างต้นนั้น องค์ต่างๆ เหล่านั้นจะต้องพัฒนาให้มีขึ้นพร้อมๆ กันมากบ้าง น้อยบ้าง ตามแต่ขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะให้เป็นไปได้ องค์เหล่านี้ล้วนแต่เกี่ยวโยงกัน และแต่ละองค์ก็ช่วยส่งเสริมองค์อื่นๆ ไปด้วย

๔.๒.๒ หลักความเชื่อในกาลามสูตร

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเมื่อกล่าวถึงสัทธาแล้วต้องมีปัญญากำกับอยู่ในหลักธรรมนั้นเสมอ ทั้งนี้ก็เพราะว่าเมื่อมีความเชื่ออย่างเดียวโดยไม่มีปัญญาก็จะเป็นความ เชื่อที่มง่าย (Blind Faith) ปราศจากเหตุผล (Cause and Effect) และการพิสูจน์ เพราะฉะนั้นความเชื่อจึงเป็นลักษณะความรู้แบบหยาบๆ โดยไม่ผ่านการเจียระไนทางความคิดหรือไม่ผ่านการไตร่ตรองด้วยโยนิโสมนสิการ พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนเรื่องศรัทธาไว้ที่ไหนก็จะมีปัญญามาพร้อมด้วยทั้งนี้ ก็เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เชื่อเกิดความงมงาย

สัทธา ความเชื่อ; ในทางธรรม หมายถึงเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ, ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล, ความมั่นใจในความจริง ความดี สิ่งดีงาม และในการทำความดีไม่ลွှเล็ดล่อนไปตามลักษณะอาการภายนอก เขียนอย่างสั้นสรุปเป็น ศรัทธา

ศรัทธา แปลว่า ความเชื่อ ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล เป็นความเชื่อที่ผ่านการกรั่นกรองแล้วจากปัญญาความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุและผล ซึ่งผ่านการกรั่นกรองจากปัญญานี้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า "สัทธานุญาณสัมปยุตต์" (ญาณ แปลว่า ความรู้ที่เกิดจากปัญญา, สัมปยุตต์ แปลว่า ประกอบด้วย) การถือเอาสิ่งที่ตนเองรู้ ตนเห็น โดยปราศจากการใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้ถึงเหตุและผลเป็นความเชื่อ ที่ขาดปัญญา พิจารณาถึงเหตุผล ความเชื่อเช่นนี้เรียกว่า "สัทธานุญาณวิปยุตต์" อนึ่ง ถ้าเชื่อตามเขาว่า เรียกว่า "อริโมกซ์ศรัทธา" การเชื่อโดยปราศจากสติปัญญาก็ดี เชื่อตามคนอื่นว่าก็ดี ไม่จัดเป็นศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้า ทรงสอนเรื่องศรัทธาไว้ในที่ใด สอนไว้ในธรรมบทไหนก็ตามที่ พระองค์จะทรงสอนเรื่องของปัญญาไว้ในที่นั้น ๆ ด้วยเสมอ ทั้งนี้และทั้งนั้นก็เพื่อป้องกัน "ความเชื่อแบบงมงาย" ความเชื่อเป็นสิ่งสำคัญ เพราะมนุษย์ถ้าไม่เชื่อสิ่งใดก็จะไม่กระทำสิ่งนั้น เพราะฉะนั้น ถ้าเชื่อผิด ก็เป็นเหตุให้คิดผิด ทำผิด และถ้าเชื่อในสิ่งที่ถูกต้องแล้ว ก็เป็นเหตุให้คิดดี ทำดี ความเชื่อในสิ่ง

ที่ผิด เป็นเหตุให้ได้รับความทุกข์ ความเสื่อม ความเดือดร้อน เป็นผลร้าย เป็นความพินาศ ตลอดจนทำให้เสียชีวิตได้ เป็นต้นว่า

๑. เชื่อเรื่องธรรมชาติ เช่น ภูเขา ต้นไม้ สัตว์ต่าง ๆ ที่ผิดปกติ มีความแปลกประหลาดไปจากธรรมดาแล้วทำการสักการะบูชาเพื่อหวังลาภ ยศ เป็นต้น

๒. เชื่อในผีสาวยเทวดา หรือวิญญาณ ว่าผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วยังคงมีวิญญาณวนเวียนอยู่ แล้วจึงทำการสักการะบูชาเพื่อหวังขอลาภ ยศ มีการสร้างศาล ต่าง ๆ เพื่อให้ผี สาวย วิญญาณ มาสิงสถิตอยู่ เป็นต้น

ความเชื่อในสิ่งเหล่านี้เป็นความเชื่อที่ปราศจากปัญญา เป็นความเชื่อที่ยึดถือตามใจตนเอง หรือเป็นความเชื่อตามผู้อื่น หาได้เกิดประโยชน์ใด ๆ ไม่ พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แก่ชาว "กาลามะ" ที่แคว้นโกศล ถึงความเชื่อที่อาจจะทำให้ผิดพลาดได้ ๑๐ ประการ^{๑๔} ดังนี้ "ดูก่อนกาลามะทั้งหลาย ท่านทั้งหลาย พึง

๑. มา อนุสสະเวณะ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟังบอกตาม ๆ กันมา เช่น การเล่าข่าว ไม่ว่าทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต SMS หรือ อื่นๆ

๒. มา ปรัมฺปรายะ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสืบ กันมาอย่างปรัมปรา เช่น ความเชื่อทั้งหลาย ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี ซึ่ง ต้องใช้การพิจารณาด้วยปัญญาให้ถ่องแท้ ถ้าหากจะนำไป ประมวลเป็นองค์ความรู้

๓. มา อิติทริยะ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ เช่น ข่าวลือทั้งหลาย

๔. มา ปิฎกสัมปะทาเนนะ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์ คำว่าปิฎก ในที่นี้ก็คือ สิ่งที่เรา เรียกว่าตำรา สำหรับพระพุทธศาสนา ก็คือ บันทึกรายการที่เขียนไว้ในใบลาน เอามารวมกันไว้เป็นชุดๆ เรียก ไตรปิฎก แม้แต่ในบันทึกทางศาสนา ก็ยังต้องใช้ การพิจารณาไตร่ตรองด้วยปัญญา ก่อนจะปลงใจเชื่อ

๕. มา ตักกะเหตุ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยตรรกะ ด้วยการใคร่ครวญตามวิธีที่เรียกว่าตรรกะ เพราะว่าตรรกะก็ยังผิดได้ ในเมื่อเหตุผลหรือวิธีใช้เหตุผลมันผิดอยู่

๖. มา นะยะเหตุ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอนุมาน ด้วยเหตุผลว่าสมเหตุสมผลทางนัยยะ

๗. มา อาการะปะริวัตถะกะ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล ด้วยการตรึกเอาตามอาการ คือ ตามความคุ้นเคย ที่เรียกกันว่า common sense หรือสามัญสำนึก

^{๑๔} อญ.ติก. (ไทย) ๒๐/๕๐๕/๒๑๒.

๘. มา ทัศนินชฌานักขันติยา อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีของตน อย่าได้รับเอาเพราะว่าสิ่งนั้น ทน ได้ต่อการเพ่งด้วยทฤษฎีของตน ตัวเองมีความเห็นอย่างไร ถ้าเขา มาสอนด้วย คำสอนชนิดที่เข้ากันได้กับความเห็นของตัวเอง ก็อย่าเพ่งถือเอาว่าสิ่งนั้นถูก เพราะ ว่าทฤษฎีของตัวเอง ก็ผิดได้

๙. มา ภัทระรูปะตายะ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าเชื่อ เพราะเหตุ ว่าผู้พูดมีลักษณะ น่าเชื่อถือ มีคำพูด มีลักษณะท่าทางที่น่าเชื่อ

๑๐. มา สัมโณ โน คะรูปติ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่า ท่านนี้เป็นครูของเรา แม้ว่า ผู้นั้นจะเป็นครูของเรา ก็ไม่ให้เชื่อ พระพุทธเจ้า ท่านไม่ให้เชื่อ แม้ว่า เป็นคำสอนของท่าน

พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนต่อไปว่า ก่อนที่จะเชื่อสิ่งใด ให้ใช้ปัญญาพิจารณาว่า "ดูก่อน ชาวกาลามะท่านทั้งหลาย เมื่อใดที่ท่านรู้ได้ด้วย ตัวตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศล มีโทษ นักปราชญ์ติเตียน เมื่อทำแล้วย่อมให้เกิดแต่ส่วนที่ไม่เป็นประโยชน์และทุกข์ ท่านควรละธรรม เหล่านี้เสีย, ธรรมเหล่านี้เป็นกุศล ไม่มีโทษ นักปราชญ์สรรเสริญ เมื่อทำแล้ว ย่อมให้เกิด ประโยชน์และสุข ท่านควรเข้าถือธรรมเหล่านั้นอยู่"พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ใช้ปัญญาของตนเอง

๔.๒.๓ หลักศรัทธา

พระพุทธเจ้า ทรงแสดงความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญาไว้ ๔ ประการ^{๑๕} คือ

๑. กัมมสัทธา คือ เชื่อกรรม

๒. วิปากสัทธา คือ เชื่อผลของกรรม

๓. กัมมัสสกตาสัทธา คือ เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ ชั่ว

๔. ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อปัญญาการตรัสรู้ของพระตถาคตเจ้า (พระพุทธเจ้า)

กัมมสัทธา คือความเชื่อกรรม ได้แก่ ความเชื่อการกระทำของตนเอง ที่แสดงออกได้ ทางกาย วาจา และใจ ว่าการแสดงออกทางกาย วาจา ใจนั้น เมื่อทำแล้ว เป็นอันทำ ไม่ใช่ทำแล้ว ไม่เป็นอันทำ

วิปากสัทธา คือ เชื่อผลของกรรม ได้แก่ เชื่อว่าทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว รวมไปถึงกรรมที่ไม่ดีไม่ชั่ว ก็จะได้รับผล เช่นเดียวกัน คือความสำเร็จที่เกิดจาก

^{๑๕} พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า๑๖๔.

การกระทำนั้น ๆ เหมือนกับการปลูกพืช ปลูกอ้อย สิ่งที่เกิดขึ้นมาคืออ้อย ปลูกแตง สิ่งที่ได้ก็คือแตง ไม่กลายเป็นอื่นไปเป็นอย่างอื่น

กัมมัสสกตาสัทธา คือ เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หมายความว่า กรรมใดใครเป็นผู้กระทำ ผู้นั้นต้องเป็นผู้รับผล จะรับผลแทนกันไม่ได้ หรือจะรับผลแต่กรรมดี แล้วโยนผลกรรมชั่วให้แก่คนอื่น ก็ไม่ได้, เป็นเรื่องเฉพาะตน โยนให้คนอื่นไม่ได้ แต่เพราะเหตุว่า ตนต้องรับผลของการกระทำนั้น จึงชื่อว่า สัตว์มีกรรมเป็นของของตน

ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อปัญญาการตรัสรู้ของพระตถาคตเจ้า (พระพุทธเจ้า) หมายถึง การเชื่อและยอมรับว่าพระพุทธองค์ทรงมีพระปัญญาตรัสรู้จริง และ ธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้นั้นเป็นของจริง ประพฤติปฏิบัติตามแล้วย่อมได้รับผลจริง สิ่งที่พระองค์ตรัสว่าเป็นกุศล เป็นบุญ เป็นความดี ทำแล้วย่อมได้รับผลดีจริง ๆ สิ่งที่พระองค์ตรัสไว้ว่า เป็นอกุศล เป็นบาป เป็นความชั่ว ทำแล้วย่อมได้รับผลชั่วจริง^{๑๖}

บุคคลผู้มีศรัทธา ฟังทราบว่า พระพุทธศาสนา ไม่ได้สอนให้เชื่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายนอก เช่นเดียวกับฤกษ์ยาม การดูหมอ การผูกดวง การสะเดาะเคราะห์ เพราะสิ่งเหล่านั้น ไม่สามารถดลบันดาลให้บุคคลเป็นไปอย่างโน้นได้ อย่างนี้ได้ แต่พระองค์ทรงสอนให้เชื่อกรรม คือ การกระทำของตนเอง จึงขอแนะนำให้ผู้รู้จักทางที่ควรละ คือทางแห่งการทำชั่ว

พระพุทธเจ้าทรงแนะนำแนวทางแห่งการทำความดีทางกาย วาจา และใจ เรียกว่า กุศลกรรมบถ ได้แก่ ทางแห่งกรรมดี, ทางทำดี, ทางแห่งกรรมที่เป็นกุศล, กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่สุคติมี ๑๐ อย่าง^{๑๗} ดังนี้

ก. กายกรรม คือ กรรมที่ทำด้วยกาย ๓ อย่าง ได้แก่

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากทำลายชีวิต
๒. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้
๓. กาเมสุมิฉาจารา เวรมณี เว้นจากประพฤติดิฉันท์ในกาม

ข. วจีกรรม คือกรรมที่ทำด้วยวาจา ๔ อย่าง ได้แก่

๑. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากพูดเท็จ
๒. ปิสุณายวาจา เวรมณี เว้นจากพูดส่อเสียด

^{๑๖} พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๗.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔๒-๓๔๓.

๓. ผรุสย วาจาเย เวรมณี เว้นจาก พุดคำหยาบ

๔. สัมผัสปลาลา เวรมณี เว้นจากพุดพ้อเจ้า

ค. มโนกรรม กรรมที่ทำด้วยใจ ๓ อย่าง ได้แก่

๑. อนริชฌา ไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของเขา

๒. อพยาบาท ไม่คิดร้ายเบียดเบียนเขา

๓. สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบตามคลองธรรม

บุคคลควรดำเนินตามกุศลกรรมบท ๑๐ ประการอย่างนี้ และควรเว้นจากอกุศลกรรมบท ๑๐ ซึ่งมีนัยอันตรงกันข้ามกับกุศลกรรมบททั้ง ๑๐ ที่กล่าวมาแล้ว และบุคคลใดไม่ดำเนินตามคำสอน ก้าวล่วงอกุศลกรรมบ้าง ประพฤติชั่วแล้วทางใดทางหนึ่ง มีฆ่าสัตว์ เป็นต้น ย่อมเข้าถึงทุกข์ตรัย ย่อมมีทุกข์เป็นที่ย่ำแย่ในเบื้องหน้าอย่างแน่นอน

ปัจจุบันแนวคิดและหลักสูตรที่สอนให้คนมีเหตุผลไม่หลงเชื่อมโน ในทำนองเดียวกับคำสอนของพระพุทธองค์เมื่อ ๒๕๐๐ ปีก่อน ได้รับการบรรจุเป็นวิชาบังคับว่าด้วยการสร้างทักษะการคิดหรือที่เรียกว่า "การคิดเชิงวิจารณ์" (Critical thinking) ไว้ในกระบวนการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยของประเทศพัฒนาแล้ว^{๙๔}

๔.๓ สรุปวิเคราะห์

จากมุมมองต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า โหราศาสตร์เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนไทย ในทุกมิติตั้งแต่เกิดจนตาย องค์ประกอบแวดล้อมของชีวิตก็ยังคงเกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์ อาทิ การเมือง เศรษฐกิจ หรือแม้แต่ประเพณีท้องถิ่นในวิถีชีวิตชาวบ้านก็ตาม ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะโหราศาสตร์ถูกประชาสัมพันธ์หรือโฆษณาตามสื่อมวลชนแทบจะทุกแขนง มีบทบาทต่อดารานักแสดงหรือนักการเมืองระดับประเทศ ซึ่งเป็นบุคคลสาธารณะที่มีชื่อเสียง ก่อให้เกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบและขยายวงกว้างออกไปอย่างมาก อีกมิติหนึ่งที่พบก็คือ การทำหน้าที่หมอดูหรือโหราจารย์ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ขัดแย้งระหว่างการสอนของศรัทธาชาวบ้านกับการประพฤติตามพระธรรมวินัย นอกจากนี้ โหราศาสตร์ยังเป็นศาสตร์ที่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นเดรัจฉานวิชาคือขัดต่อวิถีแห่งการดำเนินชีวิตด้วยปัญญาไม่ส่งเสริมอุปมาทธรรมและวิริยธรรม ดังนั้นการจะนำโหราศาสตร์มาใช้ควรที่จะมีการศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่อง

^{๙๔} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ป.ธ. ๙ ราชบัณฑิต, **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด**, กรุงเทพมหานคร; 2548, หน้า ๕๔.

แต่และมีแนวทางที่ชัดเจนในการนำมาใช้ ดังผู้วิจัยจะได้สรุปแนวทางการนำโหราศาสตร์มาใช้ในปัจจุบันดังต่อไปนี้

๑. ผู้รับบริการ

ชาวบ้านทั่วไปที่ชื่นชอบการดูดวง ควรจะหันมาศึกษาหลักพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับการสร้างชีวิต หรือบำเพ็ญเพียรตามหลักพระพุทธศาสนา ควรจะมองว่า โหราศาสตร์เป็นเพียงเครื่องมือส่งเสริมกำลังใจในการสร้างชีวิตในกรณีที่โหราจารย์ทำนายไปในทางที่ดีสำหรับชีวิต แต่ในขณะเดียวกัน ถ้าโหราจารย์ทำนายในลักษณะจะเป็นไปในทางที่ไม่ดีสำหรับชีวิต ก็ควรจะมองว่า นั่นคือบุคคลที่คอยชี้ทางชีวิตให้ดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท ซึ่งถือว่าสอดคล้องกับหลักอัปมาทธรรมคือการดำเนินชีวิตโดยไม่ประมาทตามหลักพระพุทธศาสนา ไม่ควรจะยึดถือคำทำนายอย่างเต็มที่ โดยไม่สนใจความเป็นจริงของชีวิตแต่ประการใด ดังที่พุทธทาสภิกขุได้ให้สติไว้ว่า การปฏิบัติตนเพื่อค้นหาความสุขนั้น ความสุขที่มนุษย์ทั่วไปต้องการอาจจะไม่ใช่ความสุขตามความหมายที่แท้จริงตามหลักอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติธรรม ถ้าความสุขที่มนุษย์ต้องการคือความสุขทางรูปเสียงกลิ่นรส นั้นไม่ใช่ความสุขตามอุดมการณ์ของการปฏิบัติธรรม ความสุขจากการกระทำหรือการปฏิบัติธรรมจำเป็นจะต้องทำความเข้าใจให้ถ่องแท้มากขึ้นเกี่ยวกับเรื่องความสุขที่แท้จริง

๒. ผู้ให้บริการหรือโหราจารย์ที่เป็นบุคคลทั่วไป

ในปัจจุบันมีหมอดูหรือโหราจารย์เป็นจำนวนมากที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ เป็นทั้งหมอดูทั่วไปและหมอดูประจำตัวของบุคคลผู้มีชื่อเสียง ผู้เขียนมองว่า บุคคลกลุ่มนี้ควรจะเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้ประชาชนทั่วไปได้เห็นว่า ชีวิตจะดีขึ้นหรือเลวร้ายลงไม่ได้ขึ้นอยู่กับดวงชะตาเพียงอย่างเดียว แต่หากขึ้นอยู่กับสาเหตุที่สำคัญคือการกระทำของมนุษย์นั้นๆ ไม่ควรใช้โหราศาสตร์เป็นเครื่องมือในการหาหลักการะเพียงอย่างเดียว ในขณะเดียวกันจะสังเกตเห็นได้ว่า หมอดูหรือโหราจารย์บางรายได้ชี้แนะให้ผู้รับบริการไปทำวิธีเสริมดวงด้วยการไปกราบไหว้สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามวัดต่างๆ หรือนำวัตถุมงคลมาเสริมส่งาราศี ประเด็นนี้ถ้ามองในมุมของการนำผู้คนเข้าวัดก็ถือว่าน่ายกย่อง แต่จะดีมากถ้าได้เสริมหลักปฏิบัติเพื่อความรู้เรื่องชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาเข้าไปด้วย เช่น หลักสังคหวัตถุ หลักกุศลจริยวัตรธรรม เป็นต้น

๓. ผู้ให้บริการหรือโหราจารย์ที่เป็นพระสงฆ์

เป็นที่ทราบกันดีว่า การทำหน้าที่เป็นหมอดูหรือโหราจารย์เป็นหน้าที่ที่มีทั้งคุณและโทษ โดยเฉพาะถ้าพระสงฆ์ทำหน้าที่หมอดูหรือโหราจารย์ด้วยตนเอง ยิ่งเป็นความเปราะบางต่อพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง เพราะพระสงฆ์เป็นผู้แทนของพระพุทธศาสนา อยู่ในฐานะผู้สืบวิถีแห่งพุทธปัญญาต่อจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อถ่ายทอดสู่พุทธศาสนิกชน เป็นผู้นำทางจิต

วิญญาน ผู้เขียนมองว่า เมื่อประชาชนเข้าหาพระสงฆ์เพื่อให้ดวงให้ ต้องถือเป็นโอกาสที่สำคัญที่จะใช้โหราศาสตร์เป็นเครื่องนำทางไปสู่หลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งในที่นี้ขอเน้น ๔ หลักดังต่อไปนี้

๓.๑ หลักกรรม กล่าวคือนอกจากจะดวงตามหลักโหราศาสตร์แล้ว ควรสอดแทรกหลักของการ “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” หรือแนวคิดเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาให้ชาวบ้านด้วย เพราะตามหลักโหราศาสตร์นั้น เจตน์เจานงเสรี และ โชคชะตานับว่าเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกัน สภาวะทางจิตใจของมนุษย์ทำให้มนุษย์พบความกับทุกอย่างไม่หลากหลาย ทั้งเรื่องของรูปแบบการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การกระทบกระทั่ง การให้คำปรึกษา และความลุ่มหลง ซึ่งเหล่านี้เกิดจากความเข้าใจแนวคิดเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาที่ผิดพลาด เพราะหลายคนเชื่อว่ากรรมก็คือกรรมบันดาลเหมือนเทพบันดาล ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ผิด แต่กรรมหมายถึงการกระทำของมนุษย์ และกฎแห่งกรรมเป็นกฎที่มีความยุติธรรมแน่นอนเหนือดวงดาวหรือโชคชะตาใดๆ และควรจะเน้นในลักษณะของการทำความดีเพิ่มเติมและงดเว้นจากการทำความชั่วทั้งปวงให้ตลอดไป อำนาจดวงดาวหรือดาราลิขิตไม่สามารถจะมีอำนาจกฎแห่งกรรมไปได้

พระพุทธศาสนาสอนว่า สรรพสิ่งล้วนแล้วแต่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แนวคิดสังขนิมิตลักษณะนี้มีข้อบ่งชี้อย่างน้อย ๒ ประการคือ ประการที่ ๑) การที่มนุษย์จะทำให้ชีวิต สังคมและชุมชนดีขึ้นนั้น ก็ด้วยสัมมาทิฐิ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ และสัมมาวายามะ ซึ่งก็คือการกระทำหรือกฎแห่งกรรม ไม่เกี่ยวข้องกับโชคชะตา มนุษย์มีเงื่อนไขชีวิตติดอยู่กับเงื่อนไขแห่งกรรม ไม่ได้ถูกกำกับไว้ด้วยอดีตทั้งยังสามารถสร้างอนาคตด้วยการกระทำในปัจจุบันได้ ประการที่ ๒) มนุษย์ควรสำนึกว่า ความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันนี้มีความเป็นเอกภาพ ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หน้าไหน อยู่แห่งหนและช่วงกาลเวลาใดก็ล้วนแต่ต้องประสบกับความเปลี่ยนแปลงของโลกที่น่าสะพรึงกลัวได้เหมือนกัน มนุษย์จึงต้องเรียนรู้จากอดีตเพื่อแก้ไขปัจจุบันและสร้างอนาคต

๓.๒ หลักไตรสิกขา ถ้าตั้งคำถามง่าย ๆ ว่า ทำไมมนุษย์จึงมักมีปัญหา ก็สามารถตอบได้ง่าย ๆ ว่า เพราะมนุษย์แต่ละคนไม่ได้พัฒนาตนเอง ทั้งที่จริงแล้วมนุษย์พัฒนาสิ่งต่างๆ มากมายแม้กระทั่งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจนขึ้นชื่อว่าอารยธรรมมนุษย์ แต่มนุษย์กลับให้ความสนใจกับการพัฒนาตนเองน้อยมาก มนุษย์นี้กล่าวกันว่าตนเองเป็นผู้เสวยผลจากการพัฒนา ไม่ใช่สิ่งที่จะต้องพัฒนา ปัญหาจากการพัฒนาภายนอกจึงเกิดขึ้นมากมาย จนถึงขั้นต้องพึ่งหมอหรือโหราจารย์ แต่ถ้ามองในอีกมิติหนึ่งนั้นเป็นการผ่อนคลายนปัญหาสุขภาพจิตของชาวบ้านได้พอสมควร แต่กระนั้นก็ควรเน้นวิธีการฝึกฝนอบรมตนเองให้มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจเข้มแข็งทั้งภายในและภายนอก กล่าวคือ การชี้นำประชาชนเข้าสู่กระบวนการฝึกฝนอบรมตนเองที่

เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ในเรื่องของความมีระเบียบวินัย การจัดระเบียบชีวิตให้อยู่ในครรลองครองธรรม (อธิศีลสิกขา) การฝึกฝนควบคุมจิตใจไม่ให้โอนเอนหวั่นไหวต่อสิ่งเร้าต่างๆ มีความเข้มแข็งพร้อมจะเผชิญต่อสิ่งยั่วเย้าต่างๆ ได้อย่างมั่นคง (อธิจิตสิกขา) และเน้นย้ำให้ชาวบ้านฝึกฝนปรับเปลี่ยนวิธีคิดให้รู้เท่าทันความเป็นไปของกฎธรรมชาติ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ด้วย การปล่อยใจให้ปัญญาทำงานเหนือสิ่งเร้าใดๆ ซึ่งจะทำให้สามารถสยบปัญหาต่างๆ ได้ด้วยดี (อธิปัญญาสิกขา)

๓.๓ หลักอริยสัจ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้ให้บริการโดยเฉพาะพระสงฆ์ควรชี้แนะแก่ชาวบ้านที่มารับบริการดูดวงก็คือ วิธีแห่งการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง การดูดวงอาจจะช่วยแก้ไขปัญหามโนเชิงจิตวิทยาได้ในระดับหนึ่ง แต่ในกระบวนการเสริมดวงหรือแก้ไขชะตาเคราะห์ตามวิธีของโหราศาสตร์ ควรชี้แนะแนวคิดในเรื่องของการแก้ปัญหาให้ตรงจุดหรือต้นขั้วสาเหตุของปัญหานั้นๆ ตามแนวทางของอริยสัจ ๔ และแก้ปัญหาตามมรรควิธีที่ถูกที่ควรโดยปราศจากวิธีการทางไสยศาสตร์มนต์ดำใดๆ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ตัวปัญหานั้นต้องกำหนดรู้ จัดเป็นตัวทุกข์ สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเป็นสิ่งที่พึงละเว้น (ก่อนที่จะเกิดปัญหาในคราวต่อไป) จัดเป็นสมุทัย การแก้ปัญหาได้ จัดเป็นนิโรธ ซึ่งต้องทำให้สำเร็จ วิธีแก้ปัญหา จัดเป็นมรรค เป็นสิ่งที่ต้องศึกษาหาทางทำให้มีขึ้น

๓.๔ หลักอุปมาพาทธรรม หลักการข้อนี้ถือว่าสำคัญที่สุด เพราะถ้าผู้ให้บริการมุ่งหวังลาภสักการะเพียงอย่างเดียว ก็จะพยายามหากกลยุทธ์ที่จะทำให้ผู้รับบริการเกิดความมั่งงาย ลุ่มหลงกับวิธีการส่งเสริมชะตาชีวิตแก่กรรมชะตาเคราะห์จนต้องใช้จ่ายเงินทองมากมาย ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่ผู้ให้บริการที่เป็นพระสงฆ์ควรชี้แนะชาวบ้านก็คือการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ปล่อยชีวิตถูกควบคุมด้วย “สติ” และ “สัมปชัญญะ” ซึ่งนอกจากจะเป็นวิธีการแก้ปัญหาแล้ว ยังเป็นวิธีป้องกันการเกิดปัญหาได้อย่างดีที่สุดอีกด้วย

โดยทั่วไปประชาชนมักจะมารับบริการดูดวงด้วยเป้าหมาย ๒ ประการ คือ พยากรณ์อนาคต และหาแนวทางแก้ปัญหที่ตนประสบ (บางสำนักใช้คำว่า “แก้กรรม”) จากเนื้อหาดังกล่าวข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า นอกจากพระพุทธานุศาสนาสอนไม่ให้ยึดติดเรื่องโชคลาง หรือฤกษ์งามยามดีแล้ว ยังเน้นด้วยว่า ฤกษ์ที่ดีที่สุดคือความพร้อมขององค์ประกอบต่างๆ และประโยชน์อันพึงมีพึงได้ที่ปรากฏอยู่ตรงหน้านั้นเอง ดวงหรือดาราลิขิตไม่สามารถที่จะต้านทานกรรมลิขิตได้ นอกจากนี้ โหราศาสตร์ยังจัดเป็นเดรัจฉานวิชาที่ขัดขวางต่อวิธีแห่งการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา และอาจจะกลายเป็นสิ่งที่ทำให้ประโยชน์อันพึงมีพึงได้สูญหายไปจากการรอคอยฤกษ์ยามก็เป็นได้ โหราศาสตร์ในมุมมองที่สร้างสรรคจึงน่าจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในฐานะเครื่องส่ง

เสริมกำลังใจในการต่อสู้ปัญหาและอุปสรรคนานาในการดำเนินชีวิต ขณะเดียวกันก็เป็นเครื่องมือ
 ที่ช่วยให้มนุษย์ดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท และน้อมนำตนเข้าสู่วิถีแห่งการดำเนินชีวิตด้วย
 ความเชื่อมั่นในความยุติธรรมของกฎแห่งกรรมที่มีอิทธิพลเหนือดวงชะตาใดๆ ฝึกฝนอบรมตนตาม
 แนวทางแห่งไตรสิกขาให้มีความมั่นคงทั้งทางกาย จิต และปัญญา รู้เท่าทันปัญหาและแก้ไขอย่าง
 ถูกต้องเหมาะสมตามหลักอริยสัจ ซึ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นวิธีสร้างชีวิตที่ถูกต้องดีงาม และ
 ส่งเสริมส่งอาราชีชีวิตที่งดงามที่สุดตามครรลองแห่งพุทธศาสตร์